

VIJF EN TWINTIG JAREN,

EEN LIED IN 1840,

DOOR

Mr. ISAAC DA COSTA;

VOORGELEZEN

IN DE

OPENBARE VERGADERING

VAN DE

TWEEDE KLASSE

DES

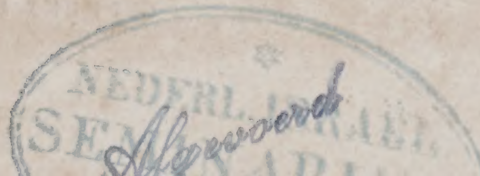
KONINKLIJK- NEDERLANDSCHEN-INSTITUUTS
VAN WETENSCHAPPEN, LETTERKUNDE EN SCHOONE KUNSTEN

OP DEN 16den NOVEMBER VAN DAT JAAR.

VIERDE DRUK.

AMSTERDAM,
D. J. GROEBE,
1845.

GEDRUKT BIJ P. ELLERMAN.

VOORZANG.

Kan het zijn, dat de lier, die sints lang niet meer ruischte,
Die sints lang tot geen harten in dichtmuzijk sprak,
Weêr op eens van verrukking en hemellust bruischte,
En in stroomende galmen het stilzwijgen brak?

Kan het zijn, dat een ader, verstikt en vergeten,
Schoon eens mede van jeugdige zangtonen vol,
Thands op nieuw, door een stout maar gelukkig vermeten,
In zijn' zandgrond geraakt, weder uitschoot, en zwol?

't Mochte zijn, dat een Winter voorbij waar gevaren,
En haar ijs bij de stralen der Lentezon smolt, —
Of — een reeks van onvruchtbaar vervlotene jaren
Door één oogst voor het minst al die dorheid vergold!

Neen! de mensch mag zijn lente geen tweedemaal smaken!
Op *zijn* winter volgt nooit weêr herleving en groei; —
Dan alleen als dit stof eens zijn dooden zal slaken
Voor een eeuwige Zon, voor een eindloozen bloei!

Evenwel heeft wellicht onze Dichtkunst haar tijden. —
O! de harp van mijn stam heeft de wissling gekend
Van gejuich en geklag, van verheffing en lijden,
Van bevrijding en lange — verdorrende ellend.

Heeft ze in glansrijker eeuw niet die hymnen doen rijzen,
Waar de Dochter van Sion bij opsprong in lof?
Waar nog heden de Volken *haar* Koning in prijzen,
Schoon Jerusalems kroon ligt gedoken in 't stof!

En Jerusalem viel! en, Euphraat! aan uw boorden
Hing het speeltuig ontsnaard in de wilgen verward! —
Werd van daar ook niet nog in vermogende akkoorden
Prophecij en vertroosting gebracht tot het hart?

En nog later zong Juda, daar 't, balling, zijn staf voert,
Of het waar, met een zweem van den vroegeren zwier,
Waar de Taag langs Lisbóa zijn goudkorrels afvoert,
Waar zich Cordua baadt in den Guadalquivir!

Ja, ook daar nog deed Isrel zijn liederen stijgen,
Op zich huwende Westersche en Oostersche wijs: —
De Inquisitie daagt op, en de harptoonen zwijgen,
Aan verstrooiende stormen geworpen ten prijs!

Zoete boorden des Amstels! Gij deed ze herleven.
Op den toon van uw Vondels, uws Bilderdijks stem,
Ving de snaar weder aan van vervoering te beven,
En des Jongelings greep had een oogenblik klem.

O! hij zong — uit de zucht, die nog leeft in zijn aadren,
Schoon met mindere snelheid van dichterlijk bloed, —
Dan eens Dichtkunst en Liefde, of het lot zijner Vaadren,
Of het land, aan die Vaadren zoo gul en zoo goed.

Of, den strijd tegen Afgôon, uit d'Eeuwtrots gesproten,
Of, den lofzang den God aller heemlen ter eer, —
En (de hand van dien God had mijn zielsoog ontsloten!)
Den Emmanuël, eindlijk, mijn Heiland en Heer!

Zweeg die lier voor altoos? — En indien zij herleefde,
Door de deining der Eeuw uit haar sluimring geschokt,
Of om dat weêr een Adem de snaar overzweefde,
Die de zilveren toonen ten wederklank lokt;

Wat dan nog zou zij zingen? Wat voorwerp zich kiezen
Uit Verbeelding- en- Waarheids onmetelijk veld?
Daar zich aandacht en geest in den maalstroom verliezen
Van wat telkens de dag aan zijn opvolger meldt? —

Ziet; het vierde eener eeuw heeft zijn stonden doorvlogen,
Sints ik aanving mijn hand aan de cither te slaan! —
Weggevlotene jaren! herrijst voor mijne oogen!
o! Geeft Gij mij de stof voor mijn maatgezang aan!

Ja, een stof voor mijn verzen, een grond voor mijn voeten,
Van waar verder mijn oog in het rond moge gaan,
Om aan d'eindpaal der tijden een Toekomst te ontmoeten,
Die alleen van die tijden den loop leert verstaan!

'T Zijn vijf en twintig jaar! — 't Kanon van Waterloo
Dreunt in onze ooren nog, als toen de vlugge Boô,
Met losgelaten toom van 't slagveld afgezonden,
Door Hollands steden rende; — en duizenden van monden
Herhaalden wijd en zijd de ontzachelijke maar:
» 't Uur, dat der volken lot beslissen moet, is dáár!
» De honderdduizenden ontmoetten zich, en botsen.
» De Pruissen naadren en de Britten staan als rotsen,
» Maar de Adelaar bezielt zijn benden, dol van moed.
» Oranje leeft! maar op de velden stroomt zijn bloed!"
En straks: » Triumf! geeft lof den God der legerscharen!
» Hij heeft des Drijvers arm, den moedwil der Barbaren
» Ten spot gemaakt, ontwricht. — Tot hiertoe, Aartstiran,
» Uw kroon, uw zwaard, uw ster heeft uitgeschenen. Van
» Uw ban herademt de aard. Ja, de afgod is gevallen,
» O stad der weelde! stad des bloeds! Ontsluit uw wallen
» Ten tweedenmale voor Euroop! Hergeef den roof,
» O Babel! Voor de stem der wraakvermaning doof,
» Ontkwaamt ge een tweedemaal die wraak; houd op te wroeten
» In 's menschdoms ingewand (daar komt een tijd van boeten!),
» En 't zij weêr Vrede op een te lang geteisterde aard!"
Het zij zoo! ja, de storm hebbe uitgewoed; het zwaard,

Verpozingloos gezwaaid, ruste eindlijk in de schede;
En 't heilig Vorstenbond verzeegle 't! — Is het Vrede,
Om dat de donder zweeg van 't moordverspreidend kruid?
Is de Oorlog, in zijn vaart, ook in zijn bron gestuit?
En viel de Omwentling in de macht der Dwangbezweerders?
Zij, met haar bloedig rot van orde- en rechtschoffeerders?
Zij, telg en moeder van onzaalge tirannij,
Ontvangen en gekweekt bij 't leugenlied van: VRIJ?
Neen! Kroost van Adam! wacht niet anders dan vertooning
Van vrijheid, orde of rust, tot dat die Vredekoning
Zal heerschen over de aard, in wien de hemel juicht,
En voor wien eenmaal al wat leeft de knieën buigt!
Neen! wacht, Euroop! geen heil van waapnen of verbonden!
Uw moederschoot heeft nog den Vuurberg niet verslonden,
Wiens ingewand van 't zaad des Opstands woelt en blaakt,
En, schoon het ook niet steeds de lavavloeden braakt,
Zijn gisting toch verraadt in trilling, rook, en steenen
Die 't oprispt! — Zij de krijg der volkeren verdwenen;
De kiem werd niet gesmoord, maar kruipt en woelt in 't rond,
En dreigt als *Tijdgeest* meer, dan ze ooit als *Krijg* bestond.

Het ZEVENTIENDE JAAR der eeuw! — Wat jubeltoonen
Doordaavren oud Germanje, en wakkren in haar zonen
Herinneringen op, waar Rome tegen wrokt,
Het Ongeloof voor staat, en Laauwheid zelf van schokt?
Wat zingt men? Welke daân? Wat mannen? — Zijn het Vorsten,
Die tegen 't Vatikaan hun zwaard ontblooten dorsten?

Is 't Keizerlijke trots en Vorstelijk wangedrag
Ten tegenwicht beproefd van 't Pauselijk gezag?
Neen! Vierde HENDRIK boog! de HOHENSTAUFEN vielen!
En zelfs dat koningswoord: »'k Zal Babylon vernielen!"
Verwoei, gelijk de stem van Kerkvergadering
En menig Kerkvoogd in onvruchtbre klacht verging,
Met raad- op raadslag, naauw gescherpt, of weêr bezworen
Door d'eeuwenouden staf.—Wien de Almacht had verkoren,
Was zwakker werktuig! 't Was een boetling, arm en klein,
Een Monnik zonder glans van Vaadren, als onrein
Verworpen bij zich zelv', — maar hijgend naar vergeving,
Naar waarheid, naar de kracht van Boven, naar herleving,
Naar zielsbevrijding uit der zonde nacht en hel!
't Is LUTHER! — Worstelend in de engte van zijn cel,
Of zwervend door de stad der Cesars, vraagt hij beide
Wat geen van beide heeft te geven!... En God zeide:
»Daar zij licht!" en het licht verrees hem uit dat Woord,
Op Erfurts kloosterstof heroverd! Ja, hij hoort
Als uit Gods eigen mond den Evangeliezegen:
»*Geloof!* — De zaligheid is in geen *doen* gelegen
»Van menschen. Ze is Gods werk. Gerechtigheid en heil,
»Voor schat noch wijsheid, voor geen boete of aflaat veil,
»Is gave van Zijn liefde aan zondaars. 't Eeuwig leven
»(Geloof in CHRISTUS en Zijn zoenbloed!) *is* gegeven.

Dat Woord werd leven in zijn ziel, wordt in zijn mond
Een overwinnend zwaard. — Hervorming! Gij bestondt.
De Monnik, in de kracht van 't Heil, hem aangebroken,
Heeft op den dag te Worms 't getuignis uitgesproken!

Daar staat hij! Ja, God hielp. — Daar knielt hij, keer op keer:
Onweders drijven af, en regens plasschen neêr.
Gevaarten storten in, die de eeuwen reeds trotseerden,
En Waarheden staan op, die als in 't graf verteerden.
In 't huis des Heeren is de Kandelaar herplaatst,
En glinstert van een licht, dat Rome zelf weêrkaatst.

En thands! drie eeuwen, sints, zijn in de zee der tijden
Verdwenen, — en gij deelt dien jubel, dat verblijden,
O zonen eener eeuw, zoo rijk, zoo hoog verlicht?
Neen, LUTHERS vrijheidszin was de uwe niet. Gij sticht
Een ander werk, en op een andren grond. De kennis,
Ontworteld aan 't geloof, werd trots, werd heiligschennis.
Een andre geest stuwt thands de stoute raadren voort!
't Is geen doorvorschen meer, maar richten van het Woord
Des Heeren, — God, gedaagd ter vierschaar van de Rede, —
Zijn Waarheid, veil gesteld, voor ingebeelde vrede
Of wijsheid uit het stof! 't Is Heidendeugd en kracht
Gepredikt aan de ziel die naar vergeving smacht!
't Is uit het Christendom de CHRISTUS weggenomen. —
Is 't wonder, zoo een Eeuw, verzonken in haar droomen,
Ên oorsprong èn banier van 't grootsche werk vergat,
En 't jonge Duitschland joelt waar eenmaal LUTHER bad?
Maar 't overblijfsel leeft! Trots Wet- en Woordverkrachting
Daar *is* een toekomst voor 't Geloof! een heilverwachting
Voor deze zuchtende Aard! Daar is een Christuskerk,
Niet in de gunst des Tijds, maar in haar Heiland sterk.

'tJAAR TWINTIG!—Onder de aard zijn schuddingen vernomen!
De Vuurberg rookt en ronkt, en dreigt weêr uit te stroomen.
De Volken zijn op nieuw verbolgen! en de toorts
Des oorlogs walmt van ver. De Constitutiekoorts
Doorwandelt half Euroop, van Portugal en Spanje
Tot Napels en Piémont, — ja, 't moederlijk Germanje; —
En koningsbloed rookt weêr in Frankrijk! — Alles wacht
Of 't monster, pas getemd door Noordsche Reuzenkracht,
Den band ontspringen zal van legers en verdragen! —
Tien jaren uitstel nog! De Zon der Julijdagen
Is aan den hemel nog niet opgegaan! — Maar ziet!
Een ander Godsgericht vertoont zich in 't verschiet.
De Ster, voor veertig jaar uit Corsica verschenen,
Is in uw rotsen, Sint-Heleen! voor de aard verdwenen.
 Gij waart een Morgenster, NAPOLEON! uw blik
Straalde èn de Omwentling èn haar vijanden ten schrik!
O! eenmaal stond Gij groot. Onsterfelijke glansen
Ontglommen bliksemend aan uwer helden lansen!
En Gij, bewelkomd door een gloriedronken Volk,
Zweeft, Aadlaar, over hen, — als op een donderwolk
Van rook, een zee van licht, den golvenden helmetten
En borstkurassen uitgestraald, en bajonetten,
Ter brijzeling geveld van wat ook weêrstand bied', —
Naar 't vast berekend punt, waar Gij de zege ziet!
Ja, eenmaal stond Gij dáár, een beeld van alvermogen!
De Koningen der aard omkringden U, en bogen.

De wil van Frankrijk was Euroop de wet, uw wil
Aan Frankrijk! Op dien wenk vloog alles en stond stil. —
Maar neen! Gij waart de Man van God niet, Werelddwinger!
Gij werd het speeltuig van dat Lot, dat aan den vinger
Der hooge Godheid drijft, toen Ge in *uw* hoogheid tradt,
En een verdwaasd geslacht U als een God aanbad! —
Gij vielt! — Gij sterft! — De rij der Aartsveroveraren,
Die eenmaal, als Gij zelf, des werelds geessels waren,
Ontmoet U met dees taal in 't vale Doodenrijk:
» O Zoon des dageraads! hoe werdt Gij ons gelijk!
» Gij vielt! — Rust eindelijk, rust in 't verre grafgesteente!
» Zoo rusten mooglijk is zelfs voor uw koud gebeente.

'T JAAR DRIE EN TWINTIG rees! — 't Is feest in Haarlems wal.
De menigte vloot zaam op 't schel trompetgeschal.
't Is wel haar tijd niet meer van blinkende tournooien,
Waar duizend Edelen de heirbanier ontplooien
Voor Hollands Liebaart en den Henegouwschen Leeuw!
't Geldt echter hier een dag der bonte Middeneeuw.
Een man ('t was in den tijd, toen Beijeren reeds taande,
En 't stout Bourgondië den weg der grootheid baande,)
Een man, in Haarlems hout, sneed op den beukenstam
Een vorm, die in den grond als letter nederkwam!
Maar op die letter zeeg een stemgalm uit de blaêren:
» Vermenigvuldig u!" en 't was zoo. Vijftig jaren
Had de Eeuw nog niet geteld, als 't Aartsbisschoplijk Stift
Den troon der Drukkunst op zijn bodem zag! De Schrift,

Zij de eerste, ging van toen vertienmaalduizendvuldigd
Naar 's aardrijks hoeken uit! — O wonderen, verschuldigd
Aan 't toeval van één dag! Hier is de vinger Gods.
Wat ook ontheiligd werd door menschelijken trots
Of wrevel; hier was God! 't Was, wat ge ooit sedert werkte,
o Drukkunst! 't was, het bleef, met nooit gekende sterkte,
Vermenigvuldiging! — van licht, van wetenschap,
Van woord, van wil, van macht. Het was een reuzenstap
Ten hemel — en ter hel. Ja, menschdom, ook ter helle.
O! wie in arren moed' dat woord in twijfel stelle,
Zie om zich! zie die Pers, die in haar jonge kracht
Den dag des Bijbels aan 't verduisterd menschdom bracht,
Sints, tegen God in kamp, verharde Zondekweekster,
Verboden- lust- en- haat- en- oproervlam-ontsteekster!
Zie spottend Ongeloof aan waarheid, hemel, deugd,
Als opgedrongen door haar dienst aan 't hart der jeugd,
Aan 't oog der kindren! Zie haar legioen romannen
Gezondheid beide en schaamt' van maagdenwangen bannen,
En met haar sluipen in het eenzaam slaapsalet,
En in den droom, of zelfs de nachtwaak op het bed,
Gedachten mengen, die, in 't woelend bloed gevloten,
D'echt verontreinigen, eer dat hij werd gesloten!
Hij zie die Drukpers, als verwaten Koningin
Gezeten op haar koets, de Meening als slavin
In teugels klemmen, en aan 's Afgronds macht verraden,
Ja, ongeduldig, met een zwerm gewiekte bladen,
Vermenigvuldigd dag bij dag, en uur aan uur,
Onze aard bezwangeren van ondermijnend vuur,

De Majesteit weêrstaan, Gods ordeningen honen,
De tempels plonderen, en Koningen onttroonen.

'T JAAR DERTIG!—Julij!.. 'kZag uw kroon in 't slijk gesleurd,
BOURBON! — September!. . . 't Rijk der Nederlanden scheurt!
Nu was 't een worstelen van langgerekte Vrede
En wrevel; 't zwaard, of 't waar, bezworen in de schede;
In schijn van Middlaarschap, geweld en hoogheid heer;
Aan 't Recht zijn recht, en aan den zegepraal zijn eer
Ontkend! — En TALLEYRAND in de onderhandlingswijsheid
Der eeuwen — en der Eeuw — volleerd, plaatst in zijn grijsheid
Met afgerichte hand de Vrede in evenwicht
Op Staatsomkeering en het Wanrecht dat zij sticht. —
Europa! Nederland! Verbonden triumfeeren,
Gesponnen onder de aard. Maar zie ook God regeeren!
God, met Zijn cholera de volken schuddend; God,
Hoe hel en wereld woel', Bestemmer van ons lot;
God, nog *uw* God, o van uw Vaadren afgeweken,
O in de omklemmingen der Vreemde schier bezweken,
O om dien afval diep vernederd Nederland!
Ja! 't is der vaadren God, die d' onbestaanbren band
In 't eind verscheurde; die èn roem èn verschen zegen
Deed rijpen voor dit Volk, uit alles wat ons tegen,
Ja, ter vernieling scheen bestemd te zijn. GIJ eert
Als alles zamenspant en ons vertrapt. GIJ weert
D' omwentlingsstortvloed van ons af, o Isrels Herder!
Antwerpens citadel sprak dondrend Uw: » Niet verder!"

Tot Belg en Galliër. En om d' Oranjestam
(Uw Godsgeschenk op nieuw!) schaart Neêrland zich. Hij kwam,
Hij zag, hij overwon. Tien afgeperkte dagen
Door Uwe Almachte hand! — de legers zijn verslagen,
En 't onze keert, gestuit maar overwinnaar, weêr! —
O roem der Ridders! geef als Christen Gode de eer!
Als Christenridder? neen, van nu aan Christenkoning!
O Zoon der Willems en der Frisoos, op wiens krooning
Het Nederlandsche Volk in deze wallen wacht!
Vertegenwoordiger van 't dierbaarst Voorgeslacht!
Heil zij dien dag! heil U, in 't hart reeds ingehuldigd
Der duizenden, met liefde en eeden, U verschuldigd
En aan dier Vaadren Stam! — Maar o! vergun de vraag,
Aan wie haar in den naam des Hoogsten Konings waag':
Hebt ge aan dien Heer alreede Uw kroon en troon verbonden,
Die, in zijn eigen bloed Verzoener onzer zonden,
Het hart der Vorsten als der Volken proeft; den weg
Van Volk en Koning in 't aanbidlijk overleg
Zijns nimmer feilbren Raads omvat; die met Uw Vaadren
(Wier bloed, voor Christus veil, tot Hem trekt in Uwe aadren!)
Oud-Neêrland zamensmeedde in snoeren, sterker dan
Partijschap breken kon, of dolle-Omwentelingsban?
Die God (Hij zij ook de Uwe in rijkdom van Genade,
Als op uw stamhuis lag!) sloeg al uw wegen gade.
Zijn oog was op U, 't zij Ge, als pas gegeven Kind,
Ten teeken waart van heil, toen 't Fransche Schrikbewind
Voor Neêrlands vestingen de hoop vast gaf verloren,
En deinsde; — of, als de Spruit der Czaars U werd geboren,

Terwijl Gij dobbert op de waatren der Noordzee,
('t Gebed van Nederland ging op die golven meê!),
Verdreven Prinsentelg! — het zij Ge in 't grootsch Brittanje
Den degen gordde voor het heldenteelend Spanje, —
Of straks bij Quatrebras en Waterloo! — of toen,
In sombrer tijdsgewricht, bij 't Godvergeten woên
Van 't Brusselsche verraad, gehuurde kannibalen
U tegengrimden! — of, tot nieuwe zegepralen,
Bij 't hachlijk Bautersem! — of eindlijk, als die maar
Het land met doodschrik sloeg: *krank! zorglijk! in gevaar!*
o Koning! welk een schat van zielsherinneringen,
Die wat U lief heeft naar des Heilands voetbank dringen!
Geef eer dien Heiland! Hem, den God gezien op aard,
Behoort Gij, met uw ziel en lichaam, — met uw zwaard
En scepter! — Tot dien God moet Vorst en Volk zich wenden,
Met al de nooden, al de zonden, al de ellenden!
Geen kracht, geen wijsheid, hoe door menschen ook betrouwd,
Geen Grondwet, hoe oprecht bezworen, geeft behoud;
Ten zij der Vaadren God het menschlijk woord verzegel',
De zondeschuld verzoen', den Staat geneze en regel',
Zijn woord in eer zij, van Zijn vrees de daad getuig',
En voor Zijn zaalgen Naam heel 't Land aanbiddend buig'! —
Kniel, Koning! met uw volk! — En nu! DE KONING LEVE!
ORANJE VOOR ALTOOS! — Dat elke vijand beve
Voor d' opslag van Zijn oog, de liefde van Zijn volk,
En 't heil des HEEREN, dat hem toestraalt uit de wolk!

En ondertusschen bleef een tijdperk van tien jaren,
Steeds oorlogszwanger, steeds onmagtig dien te baren,
Zijn loop vervolgen. 't Is rumoer van krijgsgerucht,
En tevens vrede, rijk in onafzienbre vrucht.
Beschaving breidt zich uit met nooit beproefde spanning,
Gescherpt als door de vrees voor plotslinge verbanning
Door 't losgebrand geweld der dolle woestaardij.
Een nieuwe levenskracht doorstroomt de maatschappij
Der volken; kunst aan kunst, door ijvervuur geprikkeld
En mededinging, die geen grens kent, wordt ontwikkeld
In duizend rigtingen met steeds versnelden spoed!
Natuur, tot in het diepst haars heiligdoms doorwroet,
Legt voor het vorschend oog geheimenissen open,
Verbanden, spelingen, die telkens zamenloopen
Tot nieuwe bronnen voor 't Vernuft. De Wetenschap
Verstout zich niet alleen een steeds verwijden stap, (spruiten,
Maar paart en huwt zich, de eene aan de andre, en geeft zich
Vertalrijkt dag aan dag. Dan treedt zij, fier naar buiten,
In 't leven, en verlaat het stoffig boekvertrek
Voor ruimer dampkring en voor schittrender bestek;
En streeft al verder van ontdekking tot ontdekking,
Tot telkens dieper kracht- en- levenslust-verwekking,
En richt verbonden met den Wereldhandel op,
En voert de wonderen der Nijverheid ten top.
Het menschdom spiegelt zich, betooverd, in de weelde,
Die vereenvoudiging der werktuigschepping teelde.

In woning, in kleedij, in levenswijs en staat
Verjeugdigd, ja, kan 't zijn, in houding en gelaat.
Een nieuwe loopkring is voor heel deze aard begonnen!
Uit kool- en ijzermijn ontsprongen haar de bronnen
Van snelheid, macht, en licht. Het helle koolvuurgaz
Vervangt de tinteling van 't maagdelijke wasch.
Het zeegevaarte voelt zijn ingewanden leven,
En roept geen drijfkracht meer van buiten, om te zweven.
Ja meer! de vrije zee, waarin de stoomboot zwemt,
En 's aardrijks vaste korst in ijzren band geklemd,
Waarop de spoortrein gonst, wedijvren met elkander.
Zie langs zijn tweelingslijn dien fellen Salamander!
Vuur sist het uit zijn buik, die rammelt over de aard.
Hij voert bevolkingen en legers in zijn staart,
Metalen tenten, die op bliksemende wielen
Wat stand houdt, waar hij schreeuwt, verplettren en vernielen.
Hij runt, hij vliegt; hij rukt, verwaten en verwoed,
Afgronden in 't gezicht, en bergen te gemoet,
Die wijken, of, doorboord, een open heirbaan laten.
De steden naadren tot elkander; Volken, Staten
Doorkruisen, mengen zich. Eén zelfde stoomkrachtvaart
Sleept heel ons menschdom voort, en effent heel onze aard,
Bij 't ruischen van een zee muzijk- en zangakkoorden,
Waar 't lied van Strauss meê stemt, en invalt met dees woorden:
«Zie hier uw goden: Kunst en Kracht en Industrie!
» En voorts! geen eerdienst meer dan de eerdienst van 't Genie!"
Erken uw wegen, kroost van Japheth! Neen, het teeken
Der afkomst van uw geest is nooit van u geweken!

Gij zijt van Goddelijk geslacht! de heerschappij
Der Schepping hoorde aan u, — maar aan haar Schepper, gij!
Nog heeft Natuur in last haar Ondergod naar de oogen
Te zien; of, biedt zij 't hoofd, en spot zij met uw pogen,
Nog zijt gij met een gaaf gewapend van verstand,
Van moed en geestkracht, die weldra u de overhand
Verzekert, 't zij ge dringt naar 't hoogst der sterrekringen,
Of kennisschatten aan de diepten *wilt* ontwringen!
Nog zijt gij Koning, ja! — maar ach! wat baat een kroon,
Gedragen niet meer God tot heerlijkheid, maar hoon?
In opstand tegen 't licht uit Hem, wat baat verlichting?
Wat baat, o praalzieke Eeuw! uw grootsche Babelstichting,
Uw opgetaste schat van wetenschap en kunst,
En roemverheffing in Beschavings hoogste gunst?
Wat baat het? als uw schoot met de eigen sapverkwisting
De zaden onderhoudt van woeling, wrevel, gisting,
Van ontucht, gif, en moord, en zelfmoord, en geweld,
En slaafsche aanhanklijkheid aan de oppermacht van 't Geld?
Als heel de Maatschappij te midden der verrukking,
Die uw ontwikkling wekt, door de ongelijke drukking
Van 't machtig raderwerk, zeeplassen van ellend'
Ter zijde ontwaart van 't spoor, waar langs uw wagen rent:
Hier — weelde ontwassen aan zich zelf, van buiten bloeiend
En schitterend van jeugd, maar innerlijk verschroeiend
En sapverdervend als een kanker, en, als 't waar,
Der standen evenwicht met moedwil brekend, *dáár* —
Gemor bij d'arbeid die geen brood geeft, jokdierbanden
Geworpen om den hals van vrijen, waar de wanden

Van hette blaakren nacht en dag, en eeuwge rook
De steden zwart verwt, en de ziel verstikt in smook? —
Of, wilt ge in hoogen kring? Verantwoord die tooneelen
(De tempels onzes tijds!) herschapen in bordeelen,
Waar Dichtkunst zich verlaagt tot vuige boeventaal;
Terwijl voor 't wuft geslacht zelfs de achtbre Rechtspraakzaal
Een schouwspel werd, waar 't oog met wellust leert te staren
Op elken gruwel, dien uw vorderingen baren!
O machtige Eeuwgeest! in uw hoogheid moogt gij staan!
Maar spreek! wat hebt gij met die heerlijkheid gedaan?
Ach! in die mengeling, dat misbruik, voelt ge uw leven!
En zelfvolmaking, zelfvergoding, blijft het streven,
Ten koste van wat deugd of heiligheid het zij!
Doch op den bodem der ontwijde Maatschappij
Ligt tevens de éénheidszucht! Tot éénheid drijft de klemming
Der opgespannen veêr, — tot éénheid, de bestemming,
Maar, buiten God, den vloek der menschheid. Ja, de Man,
Die in het middelpunt zich eenmaal wringen kan
Van 't weefsel zonder gâ, dat onze leeftijd baarde,
Is meester van Euroop, is meester van heel de aarde!

Asch van NAPOLEON! Wat brengt ge aan Frankrijk? Wat
Aan 't ondermijnd Euroop? — Verbeidt de Wereldstad
In U den vonk in 't eind, die de opgeladen stoffen
In 't lang gedreigde vuur weldra moet doen ontploffen?
En is de voorboô reeds gezien, het sein gehoord
Voor Beyruth? — te Parijs? — Werd reeds de droom gestoord

Des Vredes? Is de Krijg; van al zijn Razernijen
Omstuwd, of die nog veel vernielender Harpijen
Van oproer, burgertwist, onttrooning, klubsgeweld,
Reeds ingespannen? — Werd het vonnis reeds geveld
Dier niet meer vreemde straf: eerst van Regeeringloosheid
En straks van Tirannij, elkaâr gelijk in boosheid,
Waarmeê de horizon bewolkt is? Of blijft rust,
Blijft: »Vrede! Vrede! en geen gevaar!" de leus, de lust
Der Eeuw? en is een reeks van Staatsverwikkelingen,
Waaruit de kracht ontbreekt zich weder los te wringen,
Op nieuw voor luttel tijds op handen! — O! wie gist
Wat van des Menschdoms lot Daarboven is beslist?
Wie heeft Gods raad gekend?—Doch neen! de Orakels spreken:
Die Schriften, van wier woord geen titel mag ontbreken,
Zoo lang de Zon haar glans, de Maan haar wederschijn
Zal geven! — Ja, voorzegd is de ingeschonken wijn
Der gramschap, de onrust van de volken, de geruchten
Van oorlog, de ijzren arm eens Heerschers, en de zuchten
Van 't schepsel, dat, vermast, het oog ten hemel richt; —
Voorzegd, de donkre nacht; voorzegd, het Morgenlicht.

Op 's hemels wolken zal Hij komen,
Die aan die nacht een einde maakt!
Die, in Zijn heemlen opgenomen,
Het troostwoord uitsprak: » Wacht Mij, waakt!"
Hij komt, naar wien Gods schepslen smachten,
Wien 's werelds eeuwen tweemaal wachtten,
Wien de Aard reeds eenmaal heeft gebaard!
Het Lam, wiens bloed hier heeft gevloten,
De Leeuw; uit Isaï gesproten,
De Man der smart, de God der aard!

De aloude Prophecyen zweven
Met deze galmen de eeuwen door:
Des aardrijks vloek wordt opgeheven —
Maar de Offerlijdenskelk gaat voor!
Is God een mensch, dat Hij zou liegen?
Of kunnen de eerstlingen bedriegen,
Die Golgotha gedragen heeft?
Voorzeggingen der Zoenverwerving!
Voorzeggingen der Rijksbeërving!
Ondeelbaar zijt ge, als God die leeft!

Ja, 't woord is uit den mond des Heeren
  Naar 's werelds einden uitgegaan.
't Zal nimmer tot Hem wederkeeren,
  Ten zij voldragen en voldaan:
» Mijn Koning, ziet! Hij zal regeeren!
» Hem zullen alle volken eeren,
  » Hem; alle Vorsten hulde biên.
» Hem, allen die zijn smaadheid droegen;
» Die om behoudnis naar Hem vroegen,
  » In Zijne aanbidbre schoonheid zien."

In Zijne dagen daauwt het Vrede:
  In Zijne schaduw lofzingt de Aard!
't Gedierte zelve jubelt mede,
  Weer onder Edens wet geschaard.
Een jongske zal den leeuw beheeren!
De wolf zal met het lam verkeeren —
  En de Englen Gods weêr met den mensch!
Het zijn de lang verwachte dagen
Van 't aangekondigd Welbehagen,
  En aller hemelingen Wensch!

Is 't wonder, zoo de heuvlen rooken?
  De bergen wagglen als van schrik?
Des Afgronds ingewanden koken,
  Vermoedende het oogenblik,
Als van Zijn heiligen omgeven,
  Die Zijn bazuin herriep in 't leven,
  De groote Koning komen zal,
Om voor der eeuwen eeuwigheden
Den kop der Helslang plat te treden,
  Bij 't hemelsche triumfgeschal?

Uit Patmos hoordet gij ze schateren,
  De Hallelujahs voor Gods troon;
Gelijk een stemme veler wateren
  Lof ruischend den gezalfden Zoon!
» De Koninkrijken en de Machten
» Zijn voor altoos aan den Geslachten,
  » Wien heel het schepslendom aanbidt!
» De laatste hoogten zijn gevallen!
» En met Zijn duizend duizendtallen
  » Neemt Hij de wereld in bezit!

Looft Hem, Gij Natiën te zamen,
  Op een van God gelouterde Aard!
Looft Hem, Gij Volken aller namen,
  Tot JESSES heilbanier vergaârd!
En Gij! sints twintig eeuwen zwervers!
Eens weêr beloftenisbeërvers! —
  Naar Davids troon! naar Davids Heer! —
Van uit dat hart, door ons verbroken,
Van uit die zij', door ons doorstoken,
  Stroomt Zijn vergeving op ons neêr!

Brengt aan dien Koning op Uw knieën,
  o Koningen! Uw heerlijkheid!
Zij voor Zijn voetbank, o genieën!
  Uw schatting needrig neêrgeleid!
Gij Wetenschappen en gij Kunsten!
Gij krachten, machten, gaven, gunsten,
  Door d'Adem Gods in ons verwekt!
Weg met de dienst der heiligschennis!
Gij hoort den Goël toe, wiens kennis
  Eerlang het aardrijk overdekt!

Gij, o vooral! gij Harpenaren;
  Die de aandrift voelt tot hooger lof!
Voor uwe aan God gewijde scharen
  Wat ongelijkbre zingensstof!
Laat — wat de wentelende jaren
Van worstelingen of gevaren,
Van dreiging of verleiding baren, —
  Trots Eeuwgeest en Algodendom, —
Laat met de galmen van uw snaren,
Het wachtwoord van Gods Geest zich paren,
En lovende ten hemel varen:
»Kom, Koning JEZUS! kom, ja kom!"

AANTEEKENINGEN.

Bladzijde 4.

En nog later zong Juda.

Men zie over de poëzij der Joden in het Spaansche Schiereiland de *Nederlandsche Stemmen*, Dl. IV. 235, *en Stemmen en Beschouwingen*. Dl. II. 374—376.

Bladzijde 8.

Tot dat die Vredekoning.
Zal heerschen over de Aard.

De regeering van JEZUS CHRISTUS als Vredevorst op eene gelouterde aarde, is de groote eindprophecy beide van het Oude en van het Nieuwe Testament. Men leze uit het standpunt, aangegeven bij LUCAS in zijn Evangelie (I. 32, 33) en in de Handelingen der Apostelen (I. 6, 7, en 11), de voorzeggingen, onder velen, bij JESAIA (IX. 5. 6. XI en XII. XXV en XXVI. XXXV. XLIX en LX. LXII en LXV enz.), en den geconcentreerden wederklank dier oud-Testamentische beloften in het Boek der Openbaring van den Apostel JOHANNES. — In geenen tijd, meer dan in den onzen, is, juist te midden der toenemende onverschilligheid van den éénen kant, van den anderen zoo veel werk gemaakt van het prophetische gedeelte der Heilige Schriften, vooral met betrekking tot het van ouds beloofde en aanstaande Godsrijk. Zoo wel in de Catholicke als in de Protestantsche Christenheid hebben zich, sedert de laatste halve eeuw, de stemmen grootelijks vermenigvuldigd, die op de belofte van 's Heilands wederverschijning en van Zijn Koningrijk over Israël en over geheel de aarde, de aandacht bepalen. Men denke aan STILLING! Pater LAMBERT, den Jesuit LACUNZA, de menigvuldige schriften over dit geloofspunt in Engeland, Ierland, ook in Duitschland en elders, in het licht verschenen; en, in ons Vaderland mede, aan de werken,

hiertoe betrekkelijk, van de Predikanten LE ROY, OVERDORP, LAAN, en anderen. — In de *Stemmen* is insgelijks meermalen over dit hoog dierbaar onderwerp, en de Schrijvers, die op hetzelve wijzen, gesproken. Men zie *Ned. Stemmen* D. I. N. 12. bl. 1—5. III. 52, 84, 121, 122. IV. 101—109. enz. *Stemmen en Beschouwingen*, Dl. I. 85, 306. 433—440. II. 144, 370—373, 572. enz.

Bladzijde 8.

Het ZEVENTIENDE *jaar der Eeuw.*

Men heeft de Kerkhervorming, van Germaanschen bodem afkomstig, wel eens beschouwd als een voortgezetten kamp tusschen Duitschland en Italië, tusschen Guelf en Gibelijn, tusschen den Keizer en den Paus. En zeker! het Duitsche element mag noch in de ziel, noch in den kamp van LUTHER voorbijgezien worden. Maar dat nationaal-Duitsche was toch alleenlijk de grond, waarin het zaad van hooger hand geworpen werd. Het levensbeginsel der Hervorming was en blijft dat Evangelie van genade, dat Evangelie *uit geloof tot geloof*, hetwelk PAULUS gepredikt heeft; dat Evangelie, waarin JEZUS CHRISTUS de Hoeksteen; Hij de Eerste en de Laatste, Hij dat *alles* is. Uit het bloot Germaansche standpunt beschouwd, stond Keizer KAREL V althans niet minder dan de Hervormer, dien hij vervolgde, tegen Rome en haren Paus; uit het Christelijke, lag er misschien in eenen Paus als HILDEBRAND (GREGORIUS de VIIde), meer van den geest der latere Hervormers, dan of Roomschen of Protestanten gaarne erkennen zullen. — Ook vergete men nimmer, dat de Hervorming eene Roomsche moeder had. Niet uit eenige Kerk of secte buiten haar, niet uit de Grieksche Kerk, niet uit Waldensen of Hussiten, maar uit een Augustijner klooster is zij verschenen. Het echte Protestantismus is de spruit van een zuiver Catholicismus, of liever, is dat zelf.

Intusschen is het hier wellicht de plaats, om mij te verantwoorden tegen eene bedenking, die tot mij gekomen is, als of mijne voorstelling van LUTHER en de Hervorming, kwetsend kon zijn geweest voor Roomschgezinde Toehoorders, en, in het geheel, als of het onderwerp van mijn Gedicht aan het spreekgestoelte des Instituuts minder te pas kwam. Wat het laatste betreft, het Reglement der Klasse beveelt den Spreker bij hare Openbare Vergaderingen *voorwerpen van algemeen*

belang voor de stof hunner opstellen aan: ik wist er geen, dat aan deze bepaling meer voldoet, dan de Christelijke Waarheid. — Wat voorts de overtuigingen, in het vers geuit, aangaat; de Klasse heeft, eenige jaren geleden, bij eene merkwaardige gelegenheid, herinnerd, dat zij de gevoelens of stellingen van de Schrijvers der door haar uitgegevene Stukken niet geacht wordt voor de hare aan te nemen. Des te ruimer alzoo was, ook uit een oogpunt van kieschheid, de vrijheid des Sprekers, om de vrijzinnigheid onzes tijds uit te leggen in den zin van eerlijke openbaring, en niet van beleefde verzwijging van gevoelens. — Doch wat meer zegt, en den innigsten grond onzer vrijmoedigheid uitmaakt: hetgeen van CHRISTUS en Christendom door mij in tegenwoordigheid van sommige mijner Israëlitische stamgenooten, of van de Hervorming, in tegenwoordigheid van Roomsche medeleden of hoorders werd uitgesproken, welde uit een hart, tegen geen van beide wel eenige bitterheid koesterend. Van Israël, mijn vleesch en been, spreekt het wel van zelve. Doch ook met betrekking tot Rome, mag ik het mijn dierbaren pleegvader BILDERDIJK nazeggen: »Mijn hart heeft altijd warm voor de moederkerk geklopt." Als Protestanten van overtuiging staan wij tegen die Kerk, als zoodanig, over. Met Gods onfeilbaar Woord in de hand bestrijden wij, »het gevaarlijke bijgeloof" dat zij nevens, en ten koste van, de nog door haar bewaarde Waarheden beschermt. Maar te veel weet ik mij aan menigeen harer Getuigen, Vaders, en Schrijvers verplicht en verbonden, dan dat niet een diep gevoel van welwillendheid mij jegens hare kinderen vervullen zoude. Tweederlei is het element, waaruit die Kerk èn *voor*, èn ook nog *na* de Hervorming ten deele, bestaat: waarheid en bijgeloof, Christendom en Antichristendom. Met het éene dier elementen hebben wij eene inwendige gemeenschap, die ook de felste miskenning niet kan wegnemen; tegen het anderen voert het geloof, zonder bitterheid, maar ook zonder schroomen, en met bestemdheid, zijnen strijd. Deze tweederlei beschouwing van Rome werd eenige jaren geleden uitvoerig blootgelegd in mijn *Antwoord op den Brief van den Heer* LE SAGE TEN BROEK (A° 1829).

Bladzijde 9.

Neen! Vierde HENDRIK *boog. De* HOHENSTAUFEN *vielen.*

Kwalijk deed waarlijk de Protestant, als hij, soms allerlei bond-

genootschap tegen het Pausdom aangrijpende, zich meende te mogen scharen aan de zijde van het *Vorstelijk wangedrag*, als b. v. van eenen Keizer HENDRIK IV van Duitschland, tegenover wien althands de ontzachelijke HILDEBRAND wel van zich zelven mocht getuigen, *geregtigheid lief gehad, en ongerechtigheid gehaat te hebben.* — Edeler en grooter waren ongetwijfeld de fiere HOHENSTAUFEN. Doch wat was de strijd ook door dezen, en bepaaldelijk door Keizer FREDERIK II tegen de Pausen gevoerd? — Die de tweevoudige beteekenis van het Pausdom in die eeuwen begrepen heeft, en uit dat standpunt den kamp tusschen Keizers en Pauzen leerde beschouwen, zal het gewis onzen edelen Graaf WILLEM II van Holland minder kwalijk nemen, dan het gros onzer historieschrijvers pleegt te doen, dat hij het Roomsch-Koningschap en den kamp tegen den afgezetten Keizer, ter gunste en als door de gunst van Paus INNOCENTIUS III, aanvaardde.

Bladzijde 9.

En zelfs dat Koningswoord: »'k Zal Babylon vernielen!" Verwoei, enz.

Dat de Kerk van Rome *in hoofd en leden* bedorven was, en volledig hervorming behoefde, was eene lang voor LUTHERS optreden algemeen bekende en erkende waarheid. De Koning van Frankrijk, LODEWIJK XII, beschreef ten jare 1511, in gemeenschap met Keizer MAXIMILIAAN, en met eenige Cardinalen, eeneKerkvergadering te Pisa, om de hand aan het werk van hervorming te slaan, doch die, als zoo vele anderen, tot geene uitkomsten leidde. Bij die gelegenheid wordt gemeld, dat Koning LODEWIJK, vooral op de heerschzucht van den krijgslievenden Paus JULIUS II gebeten, eene munt liet slaan met dit opschrift: *Perdam nomen Babylonis.*

Bladzijde 9.

Of zwervend door de stad der Cesars.

Wat invloed op LUTHERS ziel, en zijne toebereiding tot het Hervormingswerk, onder anderen zijn verblijf te Rome (A°. 1510) had, is uit iedere levensbeschrijving van den krachtigen Hervormer overbekend. — Meesterlijk is de voorbereiding van het werk naar

buiten, in het werk der ziele van binnen, geschilderd in de *Geschiedenis der Hervorming* van MERLE D'AUBIGNÉ, waarvan het Derde Deel verwacht wordt, en de twee eersten bereids in het Nederduitsch overgebracht zijn.

Bladzijde 10.

Daar staat hij; ja, God hielp.

De bekende woorden van LUTHER, waarmede hij zijne verantwoording op den Rijksdag te Worms besloot: »Hier sta ik! ik kan niet anders! God helpe mij, Amen!"

Bladzijde 10.

Daar knielt hij, keer op keer.

Het gebed des geloofs — de groote kracht van LUTHER èn als Hervormer èn als Christen.

Bladzijde 10.

't Is uit het Christendom de CHRISTUS *weggenomen.*

Men zal dezen regel hier te lande gereedelijk op de Neologie in Duitschland toepassen. Doch het is bedoeld en gezegd tegen *alle* Neologie, geheele en halve, negative en positive, in- en uitheemsche. En hoe zou het niet met de allernadrukkelijkste toepassing gezegd zijn op een Land en Kerk, alwaar eene Verhandeling als die van den Predikant VAN DER WILLIGEN *over het wezen des Christendoms*, door een aanzienlijk Genootschap heeft kunnen bekroond en verspreid worden, zonder dat er uit Hoogescholen en Kerken een kreet van protest en verontwaardiging is opgegaan? Doch de gevaarlijkste wond ligt dieper. Het is de heerschende verdonkering van den Persoon, het Werk, en het Koningschap des Heilands achter den hoogen ophef van Zijne leer. Het is (hoe zal men het anders uitdrukken?) de in de plaats stelling van een menschelijk vervormd Christendom aan den levendigen CHRISTUS? — En ook daar, waar een beter inzicht zich scheen aan te kondigen, in het voorstellen van de Openbaring Gods in den *Persoon* van JEZUS CHRISTUS, — ook dáár (met droefheid des harten bedoelen en noemen wij hier de Groningsche School en haar Tijdschrift: *Waarheid in*

Liefde) blijkt maar al te zeer, dat, onder den schoonen schijn; het wezen der zaak nederkomt op bestrijding van 's Heilands ware en eeuwige Godheid, en op een Christendom, dat, losgemaakt van het getuigenis des Ouden Testaments, en onafhanklijk gemaakt zelfs van de leer der Apostelen, niet anders nalaat, dan een zelf gemaakt Evangelie, waaraan PLATO, ruim zoo zeer als MOSES en de Propheten, de grondlegging, en in alle gevallen *Mede-*, zoo niet *Hoofd-Apostel*, de Leermeester van het Nederlandsche Platonisme is.

Bladzijde 10.

En 't jonge Duitschland joelt, waar eenmaal Luther bad.

Op den Wartburg, in 1521 en 1522 het Patmos van LUTHER, alwaar hij het nieuwe Testament in het Hoogduitsch overzette, in 1817 de plaats, waar die beruchte zamenkomst van Duitsche jongelingen gehouden werd, uit wier midden ook KAREL SAND is opgestaan.

Bladzijde 11.

En Koningsbloed rookt weêr in Frankrijk.

De Hertog van Berri (tweede zoon des Graven van Artois, later KAREL X) werd in dat jaar (13 Februarij 1820) te Parijs vermoord.

Bladzijde 11.

De Ster, voor veertig jaar uit Corsica verschenen,
Is in uw rotsen, Sint Heleen, voor de aard verdwenen.

NAPOLEON overleed op St. Helena den 5den Mei 1821.

Bladzijde 11.

Naar 't vast berekend punt, waar gij de zege ziet.

»De groote Veroveraar, voor wiens adelaars geheel Europa eerlang zou sidderen, had geleerd, dat de kunst des Veldheers gelegen is in de oplossing van dit strategisch vraagstuk: zoo vele strijders mogelijk, in eenen bepaalden tijd op een beslissend punt bij één te brengen." BOSSCHA, *Neêrlands Heldendaden te Land*, D. III. bl. 82.

Bladzijde 12.

De rij der Aartsveroveraren,
Die eenmaal, als Gij zelf, des werelds geessels waren,
Ontmoet u met dees taal in 't vale Doodenrijk:
» O Zoon des Dageraads! hoe werd gij ons gelijk!"

JESAIA XIV. 3—12 » Dan zult gij deze spreuke opnemen tegen den Koning van Babel, en zeggen: Hoe houdt de Drijver op? Hoe houdt de Onverzadelijke op? De HEERE heeft den stok der goddeloozen gebroken, den Scepter der Heerschers. Die de volkeren plaagde in verbolgenheid met eene plaag zonder ophouden: die in toorn over de Heidenen heerschte, die wordt vervolgd, zonder dat het iemand afweeren kan. De gansche aarde rust, zij is stille: zij maken groot geschal met gejuich. Ook verheugen haar de dennen over u, en de cederen van Libanon; (zeggende): Sints gij dáár nederligt, komt niemand tegen ons op, die ons afhouwe. De helle van onder was beroerd om uwentwile, om u te gemoete te gaan als gij kwaamt: zij wekt om uwentwille de dooden op, alle de bokken der aarde, zij doet alle de Koningen der Heidenen van hunne troonen opstaan. Die al te maal zullen antwoorden, en tot u zeggen: Gij zijt ook krank geworden, gelijk wij; gij zijt ons gelijk geworden. Uwe hovaardij is in de helle nedergestort, met het geklank uwer luiten; de maden zullen onder u gestrooid worden, en de wormen zullen U bedekken. Hoe zijt gij uit den hemel gevallen, o morgensterre, gij Zoon des dageraads? Hoe zijt gij ter aarde nedergehouwen, gij die de Heidenen krenkte?".

Bladzijde 14.

En Talleyrand, in de onderhandlingswijsheid
Der eeuwen — en der Eeuw — volleerd, plaatst in zijn grijsheid,
Met afgerichte hand de Vrede in evenwicht
Op Staatsomkeering.

Toespeling op een woord van den Prins DE TAILLEYRAND aan den Dichter DE LAMARTINE, tijdens de Londensche Conferentie.

Bladzijde 15.

Zijn oog was op U.

De klemtoon, niet alleen in poëzij: maar ook in de gewone taal, behoort op het voorzetsel, niet op het voornaamwoord: *Zijn oog was óp U;* gelijk men ook zeggen moet: *mét u*, *mét hem*, waarvoor men oudtijds schreef, en het volk nog zegt: *mettem.*

Bladzijde 15.

't Zij Ge, als pas gegeven Kind
Ten teeken waart van heil, toen 't Fransche Schrikbewind
Voor Neêrlands vestingen de hoop vast gaf verloren,
En deinsde.

De 6de December 1792 — en de krijgsgebeurtenissen in Februarij en Maart van 1793. — Men zie deze laatste treffend opgehelderd door BOSSCHA, t. a. p. bl. 7—40. Doch het bleef den Dichter vrijstaan, aan de verdediging van de Willemstad door den braven Baron VAN BOETSELAER, hier bepaaldelijk te denken.

Bladzijde 16.

Terwijl Gij dobbert op de waatren der Noordzee.

Op den 18den Januarij 1795.

Bladzijde 17.

En 't heil des HEEREN, *dat hem toestraalt uit de wolk.*

Inwoners der Residentie zullen hierbij gedenken aan den morgen van den 8sten October jongstleden.

Bladzijde 21.

De onrust van de volken, de geruchten
Van oorlog, de ijzren arm eens Heerschers, en de zuchten
Van 't schepsel, dat, vermast, het oog ten hemel richt.

OPENB. XI. 18. » En de volkeren waren toornig geworden, en Uw toorn is gekomen." MATTH. XXIV. 6. » Gij zult hooren van oorlogen, en geruchten van oorlogen." 2 THESS. II. 3—8. » De dag van CHRISTUS komt niet, ten zij dat de afval gekomen zij, en

dat geopenbaard zij de Mensch der zonde, de Zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al dat God genaamd of als God geëerd wordt: alzoo, dat hij in den tempel Gods zal zitten, zichzelven vertoonende dat hij God is. — De ongerechtige zal geopenbaard worden, den welken de Heere verdoen zal door den Geest Zijns monds, en te niet maken door de verschijning Zijner toekomst." Rom. VIII. 19—22. » De schepping als met opgestoken hoofde, verwacht de openbaring der kinderen Gods, — op hope dat ook de schepping zelve zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. — Want wij weten, dat de gantsche schepping te zamen zucht, en te zamen als in barensnood is tot nu toe."

Bladzijde 22.

Voorzeggingen der Zoenverwerving!
Voorzeggingen der Rijksbeërving!
Ondeelbaar zijt ge als God, die leeft.

Niet daarin dwaalden de Joden, dat zij eenen Messias in heerlijkheid wachtten, maar daarin, dat Zij, naar de Schriften, Hem niet erkenden, als Hij eerst in Zijne vernedering en tot daarstelling der verzoening kwam. Zoo spreekt JEZUS zelve (LUC. XXIV. 26): *Moest de Christus niet deze dingen lijden, en in zijne heerlijkheid ingaan?* Tot die heerlijkheid behoort noodwendig Zijn heerlijk *Koninkrijk*: » Hij moest als Koning heerschen!" — Hij is » de Zone Gods, de Koning Israëls." (1 Cor. XV. 25. Joh. 1. 50). — Doch de Christenen uit de volken loopen gevaar, uit vrees voor *Joodsche begrippen*, de dierbaarste verwachtingen beide van Oud en Nieuw Verbond te laten varen. Men zie tegen deze soort van panische vrees eenige geruststellende woorden in de *Nederlandsche Stemmen* Dl. VI. 49 en volg.

Bladzijde 25.

En gij, sints twintig eeuwen zwervers,
Eens weêr beloftenisbeërvers!
Naar Davids troon! Naar Davids Heer!

Hosea III. 4, 5. » De kinderen Israëls zullen vele dagen blijven

zitten, zonder Koning en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld, en zonder Ephod en zonder Teraphim. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeeren en zoeken den HEERE hunnen God, en DAVID hunnen Koning; en zij zullen vreezende komen tot den HEERE! en tot Zijne goedheid, in het laatste der dagen." OPENB. I. 7. »Ziet! Hij komt met de wolken, en alle ooge zal Hem zien, ook de genen, die Hem doorstoken hebben." ROM. XI. »Heeft God zijn volk verstoten? Dat zij verre! God heeft zijn volk niet verstoten, dat Hij te voren gekend heeft. — Indien hun val de rijkdom der wereld is, en hunne vermindering de rijkdom der Heidenen, hoe veel te meer hunne volheid? — Indien hunne verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de aanneming wezen, anders dan het leven uit de dooden? — De verharding is voor een deel over Israël gekomen, tot dat de volheid der Heidenen ingaan zal, en alsdan zal geheel Israël zalig worden, gelijk geschreven is: De Verlosser zal uit Sion komen, en zal de godloosheden afwenden van JACOB; en dit is hun een verbond van Mij, als Ik hunne zonden zal wegnemen. — De genadegiften en de roeping van God zijn onberouwlijk."

